

K ÚČASTI LIDU NA VÝKONU SOUDNICTVÍ PODLE NÁVRHU NOVÉ ÚSTAVY

doc. dr. Otakar Plundr
právníká fakulta University Karlovy

Základní teze návrhu ústavy, že československý stát ztělesňuje pracující lid v čele s dělnickou třídou, vyhlášena v úvodním *Prohlášení* návrhu a dále rozvinutá ve druhém článku návrhu, zdůrazňujícím, že veškerá moc v naší republice patří pracujícímu lidu, nalezla své vyjádření i v hlavě osmé návrhu, týkající se soudů, a to v několika směrech.

Předně návrh ústavy přejímá dosavadní ustanovení Ústavy 9. května a ústavního zákona č. 64/1952 Sb. o soudech a prokuratuře, umožňující širokou účast lidu na výkonu soudnictví ve funkci soudců z lidu při zcela rovnoprávném postavení se soudci v rozhodovací činnosti. To je nepochybně jedna z nejvýznamnějších forem uskutečňování leninského požadavku zapojení pracujících do správy státu na úseku justice, vytyčeného soudruhům Leninem na VII. sjezdu KSR(b) r. 1918. V uskutečňování zásady účasti lidu na výkonu soudnictví je Československo na jednom z prvních míst v socialistickém táboře, neboť lid se u nás podílí na projednávání a rozhodování trestních i občanskoprávních věcí u všech soudů a v obou instancích.

Návrh ústavy svěřuje lidu, popř. jeho orgánům, také významné oprávnění volit a odvolávat soudce a soudce z lidu vyhlášením zásady volitelnosti soudců a soudců z lidu a jejich odvolatelnosti u všech článků naší soudní soustavy. I tady návrh vychází z dosavadních ústavních předpisů, které však konkretizuje určením, kdo je oprávněn soudce a soudce z lidu volit a z funkcí odvolávat. Návrh ústavy také dále prohlubuje demokratismus dosud platných ustanovení o volbě a odvolávání soudců a soudců z lidu u okresních lidových soudů vyhlášením jejich přímé volby občany okresu tajným hlasováním podle obecného přímého a rovného volebního práva.

Vedle těchto forem účasti lidu na výkonu soudnictví, ať přímé účasti při rozhodování nebo účasti na konstituování soudních orgánů, návrh ústavy zná ještě další formy součinnosti lidu, popř. jeho orgánů se soudy. Návrh ústavy vytváří předpoklady pro další rozšíření této součinnosti při plnění závažných úkolů svěřených soudům v dnešní etapě tím, že ukládá soudcům a soudcům z lidu povinnost podávat zprávy o své činnosti voličům a příslušným zastupitelským sborům. Při projednávání těchto zpráv budou mít občané i zastupitelské orgány

možnost podílet se svými návrhy, podněty a připomínkami na upevňování socialistické zákonnosti a na odstraňování příčin, vedoucích k porušení právních předpisů.

Zvlášť významnou a progresivní formou účasti lidu při upevňování socialistické zákonnosti, dodržování pravidel socialistického soužití a zajištění společenského pořádku jsou lidové (soudružské) soudy, které podle návrhu ústavy mohou zřizovat národní výbory a odborové organizace. Přijetím tohoto ustanovení bude Československo první zemí socialistického tábora, která instituce soudružských soudů zakotvila přímo v základním zákonu státu.

Všechny formy účasti lidu na rozhodování obecných i lidových soudružských soudů a všechny formy součinnosti lidu s těmito orgány, prosazované v návrhu ústavy, povedou nepochybně k zvýšení výchovné role soudů a k dalšímu posílení jejich autority v širokých masách pracujícího lidu.

K návrhu ústavy, zejména pokud jde o volbu soudců, bych měl tuto připomínku: Podle návrhu mají být jak soudci, tak i soudci z lidu u okresních lidových soudů voleni občany okresu tajným hlasováním podle obecného přímého a rovného volebního práva. U soudců je to nepochybně v našich poměrech — zejména při dnešní územní organizaci soudů — nejdemokratičtější způsob jejich ustanovování.

Pokud jde však o soudce z lidu, legislativní úprava této otázky v některých zemích socialistického tábora, zejména v SSSR, jde už dále. V SSSR podle zásad zákonodárství o organizaci soudů SSSR, svazových a autonomních republik jsou lidové přisedící okresních a městských lidových soudů voleni na veřejných shromážděních dělníků, zaměstnanců a rolníků podle místa jejich pracoviště a bydliště. Podobnou úpravu, ověřenou již v praxi při volbách v roce 1955 a 1958, má i Německá demokratická republika.

Mám za to, že obdobná úprava by byla možná i u nás a že tedy i u nás by bylo vhodné umožnit volbu soudců z lidu na veřejných shromážděních pracujících. Znamenalo by to ovšem změnu navrhovaného znění čl. 100, odst. 3 ústavy. Dá se očekávat, že takováto přímá volba bude dále rozvíjena i v jiných zemích socialistického tábora. Je formou prostou jakéhokoli formalismu a byla by také v souladu s hlubokým demokratismem návrhu a s linií vyjádřenou v úvodním *Prohlášení* — dále zdokonalovat naši socialistickou demokracii.